

УДК 378.018.8:78.071.2]:378.4(477.46-21)

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-10\(24\)-198-205](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-10(24)-198-205)

Бай Юрій Миколайович кандидат мистецтвознавства, професор, Заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри інструментального виконавства, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, 20301, тел.: (04744) 3-23-23, <https://orcid.org/0000-0002-8749-7763>

Калабська Віра Степанівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, 20301, тел.: (04744) 3-23-23, <https://orcid.org/0000-0002-7643-2307>

ТВОРЧІСТЬ МИТЦІВ ЦЕНТРАЛЬНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОП МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО (НА ПРИКЛАДІ УЧБОВИХ КОЛЕКТИВІВ М. УМАНІ)

Анотація. Стаття присвячена огляду творів митців Центрального регіону України з репертуару учбових колективів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та Уманського обласного музичного фахового коледжу імені П. Д. Демуцького Черкаської обласної ради. Активними учасниками творчих колективів є здобувачі освітньої програми «Музичне мистецтво». В умовах війни набуває значення змісту учбового репертуару. Автори статті розглядають важливість у навчальному процесі саме регіонального репертуару, використання якого формує професійні компетентності, а також патріотичні почуття. Проаналізовано репертуар оркестру народних інструментів факультету мистецтв, народного аматорського змішаного хору «Кобзар», народного інструментального ансамблю «Музичні візерунки» УДПУ імені Павла Тичини, а також оркестру народних інструментів та камерного оркестру Уманського обласного музичного фахового коледжу імені П. Д. Демуцького Черкаської обласної ради. Перелічуються твори з репертуару творчих колективів серед авторів яких є митці, що працювали або й нині працюють у закладах освіти Уманщини (Д. Балдинюк, В. Гусак, С. Железняк, В. Калабська, О. Ляшенко, А. Мацьків, В. Ніколаєв, А. Купчик). У статті вперше узагальнено масив регіонального репертуару який поділяємо за жанрами: авторські інструментальні твори та пісні, обробки українських народних пісень та переклади (аранжування, оркестровки).

Авторами наукової розвідки були використані наступні методи дослідження: аналізу, синтезу, індукції та дедукції.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання репертуару митців Центрального регіону України на практичних заняттях підготовки здобувачів освітньої програми «Музичне мистецтво».

Ключові слова: музичне мистецтво, регіональний репертуар, УДПУ імені Павла Тичини, Уманський обласний музичний фаховий коледж імені П. Д. Демуцького Черкаської обласної ради, митці Центрального регіону України, патріотизм.

Bai Yuriy Mykolayovych Candidate of Art History, Professor, honored artist of Ukraine, professor of the department of instrumental performance, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 28, Uman, 20300, tel.: (04744) 4-05-20, <https://orcid.org/0000-0002-8749-7763>

Kalabska Vira Stepanivna PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, associate Professor of the department of instrumental performance, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 28, Uman, 20300, tel.: (04744) 3-23-23, <https://orcid.org/0000-0002-7643-2307>

CREATIVITY OF ARTISTS OF THE CENTRAL REGION OF UKRAINE AS A COMPONENT OF THE TRAINING OF APPLICANTS OF THE ART OF MUSIC (ON THE EXAMPLE OF EDUCATIONAL COLLECTIVES OF THE UMAN)

Abstract. The article is devoted to the review of the works of artists of the Central region of Ukraine from the repertoire of educational groups of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University and Uman Regional Professional Musical College after P. Demutsky of the Cherkasy Regional Council. Active participants in creative collectives are the graduates of the «Musical Art» educational program. In the conditions of war, the content of the educational repertoire acquires importance. The authors of the article consider the importance of the regional repertoire in the educational process, the use of which forms professional competences, as well as patriotic feelings. The repertoire of the folk instrument orchestra of the Faculty of Arts, the folk amateur mixed choir «Kobzar», the folk instrumental ensemble «Musical Patterns» of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, as well as the folk instrument orchestra and chamber orchestra of the P.D. Demutsky Uman Regional Music College of the Cherkasy Regional Council was analyzed. The works from the repertoire of creative collectives, whose authors include artists who worked or are currently working in

educational institutions of the Uman region (D. Baldyniuk, V. Husak, S. Zheleznyak, V. Kalabska, O. Lyashenko, A. Matskiv, V. Nikolaev, A. Kupchik). The article summarizes for the first time the array of regional repertoire, which is divided by genre: author's instrumental works and songs, arrangements of Ukrainian folk songs and translations (arrangements, orchestrations).

The authors of scientific research used the following research methods: analysis, synthesis, induction and deduction. The practical significance of the work lies in the possibility of using the repertoire of artists of the Central region of Ukraine in practical training classes for students of the «Musical Art» educational program.

Keywords: musical art, regional repertoire, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, P. D. Demutsky Uman Regional Musical College of the Cherkasy Regional Council, artists of the Central region of Ukraine, patriotism.

Постановка проблеми. Сьогоднішні реалії української державності диктують нам певні умови існування. Нині ми щоденно стверджуємо свою національну ідентичність, підвищуємо національну свідомість і культуру. Безумовно, вагому частку цього процесу вносить культура, зокрема музична. Великого значення набуває той музичний «продукт» який ми споживаємо у повсякденному житті задовольняючи свої особисті потреби. Не стоїть осторонь і навчальний процес. Надання освітніх послуг в закладах освіти будується на певних вимогах стандартів, а відповідне репертуарне наповнювання залежить вже від вибору педагогічних працівників. У закладах вищої освіти музичного спрямування здобувачі працюють не тільки над навчальним (педагогічним), а й концертним репертуарами, змістове навантаження якого також має бути побудоване у патріотичному векторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень та публікацій вітчизняних науковців засвідчив, що питання репертуару досліджувалося здебільше вокального (С. Гмиріна [1], О. Іщенко [2], С. Леонтієва [3], Г. Ткаченко, В. Фомін [4]) та дитячого хорового (І. Бермес [5], П. Зелінський, Н. Збожимська [6], І. Липа, О. Молодій, О. Черсак [7]). Інструментальний репертуар не достатньо досліджений, зокрема певних регіонів України. У 2012 р була оприлюднена розвідка працівників початкової та середньої ланки спеціалізованої музичної освіти В. Кіреєвої та Н. Логвиненко [8], щодо тенденцій українського фортепіанного репертуару.

Метою статті є висвітлення використання репертуару митців Центрального регіону України при підготовки здобувачів вищої освіти ОП Музичне мистецтво в закладах освіти м. Умані.

Виклад основного матеріалу. У своєму дослідженні ми розглядаємо репертуар як сукупність музичних творів, що використовуються на концертній естраді або в навчальному процесі. У 1847 р. було уперше вживано термін

репертуар і відтоді розрізняють репертуар за: стилем, видами, жанрами, направленістю. Саме направленість репертуару відіграє нині ключовий аспект при підготовці здобувачів вищої освіти. На нашу думку, є затребуваним та актуальним використання в роботі з музичними колективами творчого доробку митців певного регіону. Так, зокрема в репертуарі в творчих колективах факультету мистецтва УДПУ імені Павла Тичини та Уманського обласного музичного фахового коледжу імені П. Д. Демуцького Черкаської обласної ради використовують твори, обробки та аранжування митців Центрального регіону України.

Оркестр народних інструментів народного відділу музичного коледжу має у творчому доробку більше 1000 партитур, серед яких оригінальні твори композиторів та викладачів цього ж коледжу В. Ніколаєва та С. Железняка: «Простори Черкащини», «Тумани», «Шануємо Демуцького ім'я», «Перлина України», «Ой посіяв, мужик, гречку», «Ой рано, рано», «Пирог», «Мармурові сходи», «Солом'яний капелюх» та інші [9]. Також серед творів слід виокремити пісні січових стрільців та вояків УПА інструментування та упорядкування яких зробив Анатолій Мацьків – випускник національної музичної академії імені А. Нежданової, художній керівник та диригент оркестру народних інструментів, викладач-методист вищої категорії Уманського обласного музичного фахового коледжу імені П. Д. Демуцького Черкаської обласної ради, який нині боронить кордони країни в лавах ЗСУ на сході. Інструментовані солоспіви це творчий доробок двадцятип'ятирічної праці А. Мацьківа, що увійшли до збірника «Пісні січових стрільців та вояків УПА». Репертуар збірника може бути використаний не тільки в доробку творчих колективів, а й на заняттях з оркестрового диригування, інструментознавства, читання оркестрових партитур. У збірнику для полегшення роботи диригента з твором подаються короткі методичні вказівки та коментарі, а також відомості про автора солоспіву. Твори збірника актуальні у роботі з молоддю, адже суголосні нашому часу.

У репертуарі камерного оркестру музичного коледжу імені П.Д. Демуцького звучать твори В. Ніколаєва (1956-2021) – сучасного українського композитора, члена Національної спілки композиторів України, який з 1998 р. працював на відділі теорії музики Уманського обласного музичного фахового коледжу імені П. Демуцького, був керманічом цього оркестру. Серед творів солоспіви з вокального циклу «Романси на вірші Олени Ляшенко». Авторкою поезій з циклу є О. Ляшенко, яка працювала в 90-х рр. ХХ ст. – на початку 2000-х рр. викладачем музично-теоретичних дисциплін в Уманському обласному музичному училищі ім. П. Д. Демуцького. Цикл складається з 7 солоспівів: «Крізь вхідні двері дзеркала», «Твій вогонь», «Відлуння», «Зустріч», «Усі сліди...», «Мова дзвону луна, як крик...», «У

білизна снігів». Перші номери були написані композитором у 2000-2001 р. для голосу та фортепіано, як цикл сформований у 2006 р., з часом перекладений для оркестру. Саме як цикл романсів вперше виконаний у листопаді 2015 р. викладачкою вокального відділу О. Островською у супроводі камерного оркестру Уманського обласного фахового музичного коледжу імені П. Д. Демуцького Черкаської обласної ради під орудою В. Ніколаєва. Таким чином, цикл може виконуватися не тільки творчим колективом в концертних програмах, а й як педагогічний репертуар з концертмейстерського класу. Ми погоджуємося з укладачкою збірки «Камерно-вокальні твори Вадима Ніколаєва» О. Терещук, що цикл «має велику педагогічну цінність завдяки своїй змістовності, глибокому розкриттю філософського задуму, органічній взаємозалежності між інтонацією слова та інтонаційним наповненням музичної тканини. Твори сповнені емоційної відкритості, щирості висловлення і високої простоти. Глибокі роздуми, наповнені болем, трагізм, пропущений крізь призму мудрого, виваженого переживання – такі загальні семантичні проєкції цього вокального циклу в його спрямованості на слухачьке сприйняття і в його осмисленні виконавцями – інтерпретаторами» [10, С. 4].

Оркестр народних інструментів факультету мистецтв УДПУ імені Павла Тичини (художній керівник та диригент кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інструментального виконавства Віра Калабська) у підборі репертуару значну увагу також приділяють авторам центрального регіону. Оркестранти виконують твори «Запорізький марш» Є. Адамцевича; «Сивина» музика В. Байкіна, слова Ф. Руденка; «Чобітки» музика О. Чухрай, слова А. Лихошвая; «Молодичка» музика О. Чухрай, слова В. Котляра.

Опановують здобувачі ОП Музичне мистецтво факультету мистецтв також обробки українських народних пісень для народного хору «Кобзар» та інструментального ансамблю «Музичні візерунки» в оркестровці, аранжуванні або перекладі викладачів кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва факультету УДПУ імені Павла Тичини Анатолія Купчика (1949-2017), Дмитра Балдинюка (1951), Владислава Гусака (1972). Народний хор «Кобзар» (художній керівник та диригент заслужений працівник культури України, доцент, завідувач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Василь Семенчук) – колектив зі змішаним складом учасників (сопрано, альт, тенор, бас); інструментальний ансамбль «Музичні візерунки» (художній керівник кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Владислав Гусак) у своєму складі має виконавців на: флейті, кларнеті, скрипках (2), баяні, кобзі-ритм, контрабасі, ударних інструментів, бандурі, альтових цимбалах, домрі тенор.

Серед концертно-педагогічного репертуару творчого тандему колективів: *авторські пісні* («Учітеся, брати мої» музика А. Кос-Анатольського,

слова Т. Шевченка, оркестровка Д. Балдинюка; «Реве та стогне Дніпр широкий» мелодія Д. Крижанівського, слова Т. Шевченка в обробці для народного хору А. Пашкевича, оркестровка А. Купчика; «Ой у лузі червона калина» музика С. Чернецького, слова Г. Труха і С. Чернецького, обробка А. Купчика; «Степом» музика А. Пашкевича, слова М. Негоди, оркестровка А. Купчика; «Гарний козак, гарний» (музика П. Свіста, переклад для хору О. Стадника, оркестровка В. Гусака; «Летять коні на Україну» музика М. Плашкевича, слова Н. Шаварської, оркестровка В. Гусака; «Пісня про хліб» музика А. Пашкевича, слова Д. Луценка, оркестровка В. Гусака); *українські народні пісні* («Зеленеє жито» в обробці А. Купчика; «Ой у вишневому садочку» в обробці М. Куца, оркестровка В. Гусака; «Сонце низенько» в обробці О. Стадника, оркестровка В. Гусака; «Вийди, Грицю, на вулицю» в обробці Є. Кухарця, оркестровка А. Купчика; «На вулиці музиченька грає» в обробці А. Пашкевича, переклад А. Купчика; «Ой на горі, на високій» в обробці Є. Кухарця, оркестровка А. Купчика; «Ой, ти, коню сивогривий» в обробці В. Семенчука, оркестровка В. Гусака; «Ой їхали хлопці з ярмарку» музичний супровід Р. П'ятачука, обробка О. Стадника, оркестровка В. Гусака); *українські народні танці* («Верховина», «Потючанка» в оркестровці В. Гусака) та інше.

Пісні на вірші Т. Шевченка є особливими перлинами в репертуарі виконавця або колективу. Вони надихають та живлять українську душу, адже мають особливий виховний потенціал. «Реве та стогне» та «Учіться, брати мої» – це твори які упродовж десятиліть звучать у стінах університету. Вірш Т. Шевченка «Реве та стогне» має тривожний характер, він передає страх перед силами природи, проте музика допомагає зрозуміти іншу картину в якій Дніпро – символ історичної долі українського народу. Якщо концертна програма у фіналі має цю пісню, безумовно такий концерт закінчується на досить високій патріотичній ноті, а слухачі завжди підспівують стоячи.

Регіональний репертуар мало виконувати та популяризувати, його потрібно ще й ретельно збирати та публікувати. Слід звернути увагу на проблему збереження регіонального репертуару митців старшого покоління, твори яких не завжди видавалися, здебільшого вони переписувалися і в рукописах довгий час зберігалися партитури, партії. Видавництво творів забезпечить нащадкам зв'язок поколінь, дасть зрозуміти молоді «чийх батьків ми діти».

Висновки. Таким чином, твори сучасних митців Центрального регіону України, що задіяні у навчальному та концертному репертуарах, сприяють вдосконаленню фахової майстерності, формують патріотичні почуття здобувачів вищої освіти ОП Музичне мистецтво. Майбутні музиканти-виконавці через регіональний репертуар долучаються до широкого спектру емоційної сфери, що втілюється в художньо-емоційних образах творів.

Наше дослідження не претендує на всебічне висвітлення репертуару згаданих вище колективів, що виконують твори митців Центрального регіону України. Подальшого дослідження потребує репертуар й інших колективів цих закладів, зокрема оркестру духових та ударних інструментів, хору, ансамблів «Ятрань», «Акварелі», «Ренесанс», скрипалів, а також колективів Уманського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу імені Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради.

Література:

1. Гмиріна С. В. Добір навчального вокального репертуару як складова фахової підготовки естрадного співака. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2016. № 1. С. 105–108.
2. Іщенко Ольга. Українська пісня як невід’ємна складова репертуару вокалістів дніпропетровської естради. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*. 2021 (1). С. 312–324. <https://doi.org/https://doi.org/10.33287/222147>
3. Леонтієва Софія Леонідівна. Вокальне мистецтво та репертуар у сучасному культурологічному просторі епохи. *Культура та сучасність*. 2019. № 2. С. 112–115.
4. Ткаченко Г. М. Значення репертуару для сценічного втілення української народної пісні / Г. М. Ткаченко, В. В. Фомін. *Час мистецької освіти. Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти*. 2019. Ч. 2. С. 156–161.
5. Бермес І. Репертуар дитячого хору як педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. 2015. №9 (128). С. 15-19.
6. Зелінський П., Збожимська Н. Репертуар шкільного хору як фактор музично-естетичного виховання учнів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6. ч.2. С. 209–215.
7. Липа і., Черсак О., Молодій О. Народна пісня в контексті репертуарної політики дитячого хорового колективу. *Гірська школа Українських Карпат*. 2017. №16. С.86-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gstuk_2017_16_25 (дата звернення 20.08.2023 р.).
8. Кіреєва В.Г., Логвиненко Н.І. Сучасні тенденції українського фортепіанного репертуару. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2012. № 1. С. 92-96.
9. Оркестр народних інструментів. URL: http://www.umuz.16mb.com/kol_narodnyh_ins.html (дата звернення 21.08.2023 р.).
10. Камерно-вокальні твори Вадима Ніколаєва : збірка педагогічного репертуару для концертмейстерського класу. Укладач Терещук О. А. Київ, 2021. 27 с.

References:

1. Hmyrina, S. V. (2016). Dobir navchalnoho vokalnogo repertuaru yak skladova fakhovoi pidhotovky estradnoho spivaka [Selection of educational vocal repertoire as a component of the professional training of a pop singer]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi – Musical art in educational discourse*, 1, 105–108 [in Ukrainian].
2. Ishchenko, Olha. (2021). Ukrainska pisnia yak nevidiemna skladova repertuaru vokalistiv dnipropetrovskoi estrady [Ukrainian song as an integral part of the repertoire of singers of the Dnipropetrovsk stage]. *Muzykoznavcha dumka Dnipropetrovshchyny - Musicological opinion of Dnipropetrovsk region*, 1, 312–324 [in Ukrainian]. <https://doi.org/https://doi.org/10.33287/222147>

3. Leontiieva, Sofiia Leonidivna. (2019). Vokalne mystetstvo ta repertuar u suchasnomu kulturolohichnomu prostori epokhy [Vocal art and repertoire in the modern cultural space of the era]. *Kultura ta suchasnist – Culture and modernity*, 2, 112–115 [in Ukrainian].

4. Tkachenko, H. M. (2019). Znachennia repertuaru dlia stsenichnoho vtilennia ukrainskoi narodnoi pisni [The importance of the repertoire for the stage embodiment of the Ukrainian folk song]. *Chas mystetskoi osvity. Teoriia i metodyka vykhovannia khudozhno-obdarovanoi osobystosti u zakladykh mystetskoi osvity. – Time for art education. Theory and method of education of artistically gifted personality in art education institutions*, 2, 156–161 [in Ukrainian].

5. Bermes, I. (2015). Repertuar dytiachoho khoru yak pedahohichna problema [Children's choir repertoire as a pedagogical problem]. *Molod i rynok – Youth and the market*, 9 (128), 15-19 [in Ukrainian].

6. Zelinskyi, P., Zbozhymyska, N. (2012). Repertuar shkilnoho khoru yak faktor muzychno-estetychnoho vykhovannia uchniv [The repertoire of the school choir as a factor in the musical and aesthetic education of students]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia – Problems of modern teacher training*, 6(2), 209–215 [in Ukrainian].

7. Lypa, I., Chersak, O., Molodii, O. (2017). Narodna pisnia v konteksti repertuarnoi polityky dytiachoho khorovoho kolektyvu [A folk song in the context of the repertoire policy of a children's choir]. *Hirska shkola Ukrainykh Karpat – Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 16, 86-89. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gsuc_2017_16_25

8. Kireieva, V.H., Lohvynenko, N.I. (2012). Suchasni tendentsii ukrainskoho fortepiannoho repertuaru [Modern trends of the Ukrainian piano repertoire]. *Nauka. Relihiia. Suspilstvo – Science. Religion. Society*, 1, 92-96.

9. Orkestr narodnykh instrumentiv [orchestra of folk instruments]. Retrieved from http://www.umuz.16mb.com/kol_narodnyh_ins.html [in Ukrainian].

10. Chamber and vocal works Vadyma Nikolaieva (2021). Compiled by Tereshchuk O. A. Kyiv [in Ukrainian].